

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้กำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ขึ้นเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้าไปในอนาคตอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ดังวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดีเก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม โดยได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ที่มุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ 5 ปี มีหลักการสำคัญ ได้แก่ มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา หลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลผลิตภาพ การผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม มุ่งให้คนไทยมีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ และเมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดทำให้รูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กระบวนการผลิต การค้า การบริการ การทำงานของรัฐและกระบวนการทางสังคมเปลี่ยนไป อีกทั้งมีการเข้ามาหลอมรวมเข้ากับวิถีการดำเนินชีวิต นอกจากนี้รัฐบาลจึงกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นกลไกหลักในการผลักดันการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้มีนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยเรื่องการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มุ่ง “ปฏิรูปประเทศไทยสู่ดิจิทัลไทยแลนด์ (Digital Thailand)” คือ การที่ประเทศไทยสามารถสร้างสรรค์และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มประสิทธิภาพ ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม ข้อมูล ทุนมนุษย์ และทรัพยากรอื่นใด เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยมีเป้าหมาย 4 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ก้าวทันเวทีโลก ด้วยการใช้นวัตกรรมและ

เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการผลิต การบริการ เป้าหมายที่ 2 สร้างโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียมด้วยข้อมูลข่าวสารและบริการผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เป้าหมายที่ 3 พัฒนาทุนมนุษย์สู่ยุคดิจิทัลด้วยการเตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกกลุ่มมีความรู้และทักษะที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล และเป้าหมายที่ 4 ปฏิรูปกระบวนการทำงานและการให้บริการของภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อให้การปฏิบัติงานโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จะเห็นได้ว่า ในการพัฒนาประเทศไทยให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว หรือการปฏิรูปประเทศไทยสู่ดิจิทัลไทยแลนด์ หรือสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ นวัตกรรม และดิจิทัลได้นั้น ให้ความสำคัญกับมิติด้านทุนมนุษย์ หรือมีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา นั่นคือ คนในสังคมต้องมีคุณภาพ เป็นคนดี คนเก่ง สมบูรณ์กายใจ มีจิตวิญญาณ และมีฝีมือและทักษะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะทางดิจิทัล เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ในหลากหลายมิติ เช่น การเพิ่มรายได้ การเข้าถึงบริการภาครัฐ และการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ เป็นต้น ในปัจจุบันถึงแม้ประชาชนมีการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากอุปกรณ์พกพา เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ แท็บเล็ต เป็นต้น แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความสนุกสนาน บันเทิง โดยไม่ได้นำเทคโนโลยีไปใช้ให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ถึงแม้ผู้เรียนในยุคนี้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างง่ายดาย และสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างสะดวก สามารถวิเคราะห์และบูรณาการเป็นทักษะและความรู้ใหม่ สามารถสร้างเนื้อหาในรูปแบบดิจิทัลรวมถึงการเผยแพร่ในช่องทางและสื่อต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง (Downes, 2005; Lippincott, 2007; Littlejohn, Beetham, & McGill, 2012; McShane, 2011) แต่ Shopova (2014) พบว่า ผู้เรียนไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนยังไม่มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ให้สะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น (H. 2009; Margaryan, Littlejohn, & Vojt, 2011) จึงต้องมีการพัฒนาทักษะดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับสังคมใหม่ที่รวมถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแยกแยะสื่อต่างๆ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพ การใช้งานเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ หรือมี “ทักษะการรู้ดิจิทัล” นั่นเอง

การรู้ดิจิทัล หมายถึง ความสามารถด้านดิจิทัลในการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเข้าถึง การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การจัดการ การบูรณาการ การแบ่งปัน การสื่อสาร การสร้างสารสนเทศและความรู้ใหม่ โดยมีทักษะการรู้สารสนเทศ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะทางด้านอารมณ์และทางสังคม อีกทั้งทักษะการแก้ปัญหา การดำเนินชีวิต ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสภาพแวดล้อมดิจิทัลโดยตระหนักถึงความรับผิดชอบส่วนบุคคล จริยธรรมและมารยาท

การรู้ดิจิทัลมีผลกระทบต่อทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ให้สำเร็จ (Techataweewan & Presetsin, 2018) ดังนั้น เพื่อพัฒนาให้ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนมีทักษะดิจิทัล หรือ ทักษะการรู้ดิจิทัลสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ นวัตกรรม และดิจิทัล ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบในการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ตามเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่มุ่งให้บัณฑิตมีความสามารถด้านดิจิทัลโดยการส่งเสริมสมรรถนะและทักษะด้านดิจิทัลของนักศึกษาในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหา การสื่อสาร ตลอดจนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อรู้เท่าทันการใช้งานและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ การสร้างนวัตกรรม และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรู้ดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีแนวทางในการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลให้แก่ นักศึกษา ส่งผลให้นักศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้

2. รูปแบบการพัฒนาการรู้ดิจิทัลช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนานักศึกษาของมหาวิทยาลัย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยมุ่งศึกษาระดับการรู้ดิจิทัลและรูปแบบการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 9 กลุ่ม ได้แก่ สิทธิและความรับผิดชอบ การเข้าถึงสื่อดิจิทัล การสื่อสารยุคดิจิทัล ความปลอดภัยยุคดิจิทัล ความเข้าใจสื่อดิจิทัล แนวปฏิบัติในสังคมดิจิทัล สุขภาพศึกษายุคดิจิทัล ดิจิทัลคอมเมอร์ซ และกฎหมายดิจิทัล และการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลของนักศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ กระบวนการ สื่อการเรียนรู้ ช่องทางการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรของงานวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2563 ที่ลงทะเบียนรายวิชา GE1402 การรู้ดิจิทัล รวมจำนวนทั้งสิ้น 745 คน

ขอบเขตด้านเวลา

เดือน มกราคม 2563 – กันยายน พ.ศ. 2563

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากสื่อต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ วารสารวิชาการ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่นบทความจากฐานข้อมูลออนไลน์ เว็บไซต์ หน่วยงาน ข้อมูลที่เผยแพร่ในสื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น
2. วัดระดับการรู้ดิจิทัลของนักศึกษา
3. ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus group) จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้ดิจิทัล การสอนการรู้ดิจิทัล เทคนิคการสอน เทคโนโลยีดิจิทัล จิตวิทยาเพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาและการสอนการรู้ดิจิทัล
4. พัฒนารูปแบบการพัฒนาการรู้ดิจิทัลแก่นักศึกษา
5. ดำเนินการพัฒนาการรู้ดิจิทัลตามรูปแบบ

6. วัดระดับการรู้ดิจิทัลของนักศึกษา
7. ปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาการรู้ดิจิทัลแก่นักศึกษา
8. สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัย รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆ
9. เผยแพร่ผลการวิจัยเป็นบทความวิจัยในวารสารวิชาการ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

